

Комунікація а-ля Макрон

Заяви президента Франції часто нервують партнерів. Але так він змушує їх нарешті провести необхідні дебати про стратегічну автономію ЄС.

Емманюель Макрон – знаний поборник проєкту європейської стратегічної автономії. А ще він відомий тим, що завдає незручностей партнерам своїми вимогами посилити позиції Європи у світі. Ця тенденція червоною ниткою проходить через усе його президентство: коли в своїй Сорбоннській промові 2017 року він уперше окреслив концепцію європейської стратегічної автономії та закликав європейців робити більше в галузі безпеки й оборони, а також у таких сферах, як захист клімату, промисловість і технології, критика не забарилася. Попри те що французькі дипломати й експерти не втомлюються пояснювати, що сам Емманюель Макрон однозначно виступає за європейську стратегію, концепція «автономії» стривожила багатьох партнерів, які асоціювали її з рішенням відмовитися від трансатлантичного альянсу на користь європейської «самостійної політики».

Те, що в наступні роки багато коментарів Макрона викликали подібну реакцію – можна подумати про «смерть НАТО» – жодним чином не сприяло популярності концепції європейської стратегічної автономії. Власне, саме стиль спілкування Макрона постійно викликає суперечки й сумніви, адже він представляє честолобні концепції у своїх промовах, часто використовуючи натяки, які погано розуміє аудиторія за межами Франції, а також провокує, свідомо чи несвідомо, тестує реакцію партнерів і зазвичай стикається з нерозумінням.

Повернувшись із Пекіна, Макрон знову застосував свій метод. І тут мова, зокрема, про інтерв'ю щоденній газеті Les Echos, в якому Макрон розповідає про роль Європи в конфлікті між Китаєм і США. Навіть якщо не брати до уваги зміст розмови, стає цілком очевидно, що час для цього інтерв'ю обрано невдало: тоді як президентка Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн виступила з промовою про напрямки політики Європи щодо Китаю перед спільним візитом із Макроном у Пекіні, Емманюель Макрон дав це

інтерв'ю під час повернення з зустрічі з президентом Китаю Сі Цзіньпіном. Особливо проблематичною в цьому контексті виявилася його заява про Тайвань («Нас, європейців, непокоїть наша єдність... Китайців теж непокоїть їхня єдність, і Тайвань, з їхньої точки зору, є її частиною. Важливо розуміти, як вони думають»). Безсумнівно, розуміння стратегічного мислення Китаю є центральним для Європи, проте формулювання Макрона різко відрізняється від європейської домовленості й повторює китайський наратив.

*У контексті візиту
Емманюеля Макрона до
Китаю ці заяви можуть
легко створити йому
образ противника
трансатлантичного
альянсу*

Недивно, що заяви Макрона стосовно Тайваню дратують партнерів у ЄС і Вашингтоні. Президент Франції стверджує, що найгіршим можливим сценарієм є ситуація, коли Європа слідуватиме винятково за іншими й змушена буде адаптуватися до «американського ритму та надмірної реакції Китаю». За таку аналітику він отримав цілком справедливую та різку критику від різних експертів. Те, що за кілька днів на пресконференції з прем'єр-міністром Нідерландів Макрон повторив позицію Франції щодо ситуації на Тайвані та в Індо-Тихоокеанському регіоні – статус-кво для Тайваню та свобода морських шляхів – і підкреслив роль трансатлантичної співпраці, вказує на його здатність коригувати курс. Однак ці заяви не сприяли довірі до Франції.

У контексті візиту Емманюеля Макрона до Китаю ці заяви можуть легко створити йому образ противника трансатлантичного альянсу. Слідом за зауваженнями щодо Китаю він пояснив, наскільки важливо для європейців визначати стратегії на основі власних інтересів. Він наводить приклад «Закону США про зниження інфляції», що, крім усього іншого, надає податкові пільги для екологічно чистих технологій в Америці, тоді як продукти європейського виробництва опиняються в дещо не вигідному становищі. У Вашингтона, який вважає Китай своїм найважливішим стратегічним викликом і в той самий час бачить його як найважливіше поле співпраці з партнерами, це викликає більше, ніж просто роздратування. На фоні всеосяжної військової допомоги США для України, що фактично було б неможливим і розвіяло сумніви щодо прихильності США європейській безпеці, принаймні в короткостроковій перспективі, недивно, що його заяви також піддаються різкій критиці в інших європейських державах, особливо

там, де трансатлантична традиція є давньою, в Німеччині або Чехії, до прикладу.

Головна проблема (політики) Макрона полягає в його манері комунікації: складно уявити момент, коли його коментарі здавалися б іще більш недоречними, ніж у обраному контексті. Упродовж наступних днів французькі дипломати матимуть багато клопоту, намагаючись налагодити суперечності та пояснити, що насправді мав на увазі їхній президент, себто що Європа повинна знайти власну стратегію, засновану на однозначно європейських інтересах, замість того, щоб сліпо слідувати стратегічній доктрині США. З 2017 року Макрон постійно наголошував, що це не суперечить відносинам у межах трансатлантичного альянсу, а лише означає, що Європа чітко визначає свої інтереси та переслідує їх, навіть якщо вони не відповідають підходу США.

*Цілком очевидно, що
інтереси ЄС і США
позбавлені гармонії в
низці питань*

Підхід Макрона – доносити своє бачення до європейських партнерів через амбітні промови – не працює. Образно кажучи, все це радше схоже на радикально проєвропейського слона, який перебуває в трансатлантичній порцеляновій краватці і, здається, починає поволі усвідомлювати суть ідеї незалежної європейської стратегії. Перевага підходу Макрона полягає в тому, що він змушує європейських партнерів відкрито розмірковувати над питанням європейської стратегії та геополітики. Та попри це, шкода довіри до Франції є величезною.

Зрештою, такий підхід є контрпродуктивним не лише для сприйняття особисто Макрона в Європі, але й для проекту європейської стратегічної автономії. Але, по суті, це необхідно: цілком очевидно, що інтереси ЄС і США позбавлені гармонії в низці питань, зокрема стосовно Китаю. Власне, США не бояться конкурувати з Китаєм засобами, що шкодять Європі, пригадайте хоча б американський «Закон про зниження інфляції» чи екстериторіальні санкції, які також мають значний вплив на компанії з Європи. З іншого боку, Європа має свої політично-безпекові інтереси, до прикладу, в країнах Середземного моря, які в кращому разі мають незначний стосунок до США. Європа має підготуватися до таких випадків, розуміючи власні інтереси, визначивши стратегію й маючи засоби для відповідних дій.

Останніми роками в Європі насправді вже багато чого розроблено в цьому напрямку, в тому числі завдяки французькій ініціативі. Наприклад, можна згадати Європейський оборонний фонд, Європейський фонд миру, що зараз фінансує поставки європейської зброї в Україну, «Стратегічний компас», Європейську зелену угоду або ініціативи промислової політики, такі як «Закон про чіпи» («Закон про створення стимулів для виробництва напівпровідників у США», Chips Act) та «Закон про критично важливі сировинні матеріали» (Critical Raw Materials Act).

У своїх документах європейські інституції дедалі частіше говорять про «європейський суверенітет» – термін, яким Франція замінила європейську стратегічну автономію під час свого головування в Раді Європи в першій половині 2022 року, але який має те саме значення. Іншими словами, європейська стратегічна автономія стає дедалі більшою реальністю в багатьох сферах, і значною мірою завдяки амбіціям Макрона. З огляду на численні ініціативи Європейської комісії, такі як стратегія економічної безпеки, яку озвучила Урсула фон дер Ляєн, для подібних дебатів тепер саме час. Кроки, вжиті ЄС останніми роками, вказують на те, що конкретні проекти для цього також можуть отримати підтримку з боку держав, які критично ставляться до Емманюеля Макрона та його амбіцій.

Втім, підхід Макрона є дилемою для проекту європейської стратегічної автономії. З одного боку, він процвітає завдяки амбіціям і факту, що Макрон не втомлюється постійно вести дебати, незручні для багатьох європейських партнерів – зокрема тому, що змушує розглядати трансатлантичні відносини крізь призму направду європейських інтересів. З другого боку, «метод Макрона» часто призводить до величезних «побічних ефектів» і суперечок, які є більш палкими та ідеологізованими, ніж мали б бути.

Переклад з німецької Ірини Савюк

Гезіне Вебер

Париж

Гезіне Вебер (Gesine Weber) є науковою співробітницею Інституту досліджень війни та миру імені Арнольда А. Зальцмана при Колумбійському університеті. Вона також є науковою співробітницею Німецького фонду Маршалла в Парижі, де проводить дослідження в галузі європейської безпеки та оборонної політики.

